

**עקרון הזהירות המונעת ויישומו,
הצגת הרקע לדיון בדוגמת רמת
השרון**

פרופ' אורן פרז

הפקולטה למשפטים בר אילן

2016

מהו עקרון הזהירות המונעת?

■ עקרון מנחה לקבלת החלטות בתנאי אי-ודאות.

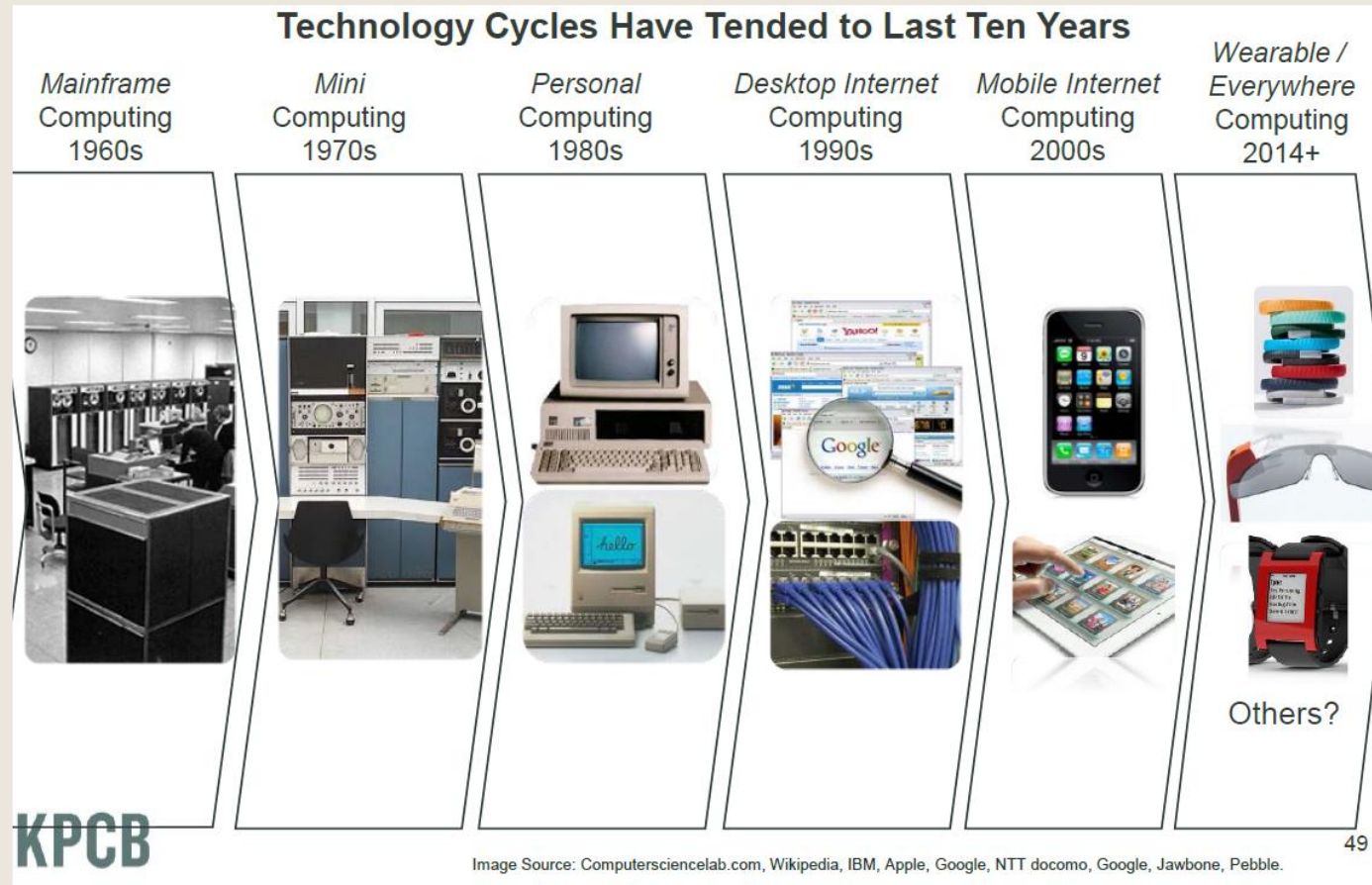
■ Principle 15, RIO DECLARATION ON ENVIRONMENT AND DEVELOPMENT, 92

- *In order to protect the environment, the precautionary approach shall be widely applied by States according to their capabilities. Where there are threats of serious or irreversible damage, lack of full scientific certainty shall not be used as a reason for postponing cost-effective measures to prevent environmental degradation.*

מהי אי הודאות שהעיקרון עוסק בה?

- Frank Knight Distinction between risk and uncertainty:
 - A known risk is “easily converted into an effective certainty,”
 - while “true uncertainty,” as Knight called it, is “not susceptible to measurement.”

The problematic of 'the classification of outcomes' (source: Meaker & Wu, Internet Trends 2013)

Two types of regulatory mistakes - false negatives/false positives

false negatives - *early warnings existed but no preventive action was taken*

false positives - *Cases where (i) regulatory authorities suspected that an activity posed a risk, and acted upon this suspected risk by implementing measures aimed at mitigating this risk, and (ii) that there is at least high ex-post scientific confidence that the activity regulated did not pose the risk originally suspected (Hansen et al., 2007a).*

המשמעות הכלכלית של שני סוגי הטעויות – דוגמת מתקני ההתפלה

■ מה הצפי שלנו לגבי צרכי המים העתידיים של ישראל כפונקציה של גידול אוכלוסין והשפעות שינוי האקלים (והפוליטיקה הגלובלית של אמנת האקלים):

– *false negatives* – הייתה לנו אינדיקציה על ירידה עתידית במשקעים – מודלים של השפעות שינוי האקלים – אך לא פעלנו.
– *false positives* – הקמנו מתקני התפלה – אך המודלים התבררו בדיעבד כשגויים.

דילמה: כיצד לאזן בין הסיכונים האלה נוכח אי ודאות שאינה ניתנת לכימות?

פרשנויות אפשריות של העיקרון

■ צמצום תחול העיקרון לנזק קטסטרופלי

**בגן 466/07 ח"כ זהבה גלאון – מר"צ-יחד נ'
היועץ המשפטי לממשלה, 11/01/2012**

– עקרון הזהירות המונעת נועד להתמודד עם הקושי שבפער בין הידע הקיים בזמן נתון, לבין הנזק הפוטנציאלי האדיר והלא ודאי שעלול להיגרם מפעילות כלשהי, אם לא ינקטו לגביה אמצעי זהירות ראויים. העיקרון מאפשר לרשות (המחוקקת או המבצעת) לנקוט בצעדים שתכליתם מניעת הקטסטרופה, וזאת כאשר נשקף איום משמעותי לנזק נרחב בלתי הפיך, אפילו הוא בהסתברות נמוכה וגם כאשר אין ודאות מדעית מוכחת שהנזק אכן יתממש.

– פסקה 34 מלצר

■ בעיות: בפועל העיקרון אינו מיושם רק על סיכונים מסדר גודל קטסטרופלי

עקרון המקסימין (maximin)

■ בחר באותן אופציות שימקסמו את הרווחה המצרפית בהינתן התסריט הגרוע ביותר

– דוגמא – לבסס את מדיניות הקמת מתקני התפלה עתידיים על סמך המודל הפסימי ביותר מתחום שינוי האקלים

■ בעיות – מדיניות כובלת מדי ובזבזנית

רקע - קידוחי השאיבה ברמת השרון

■ לעיריית רמת השרון היו 8 קידוחי שאיבה.

- 3 מתוכם הושבתו עקב זיהום המים בחנקות, כרומטים, חומרים אורגניים רעילים ושאריות של חומרי נפץ – שמקורם בתע"ש.
- השימוש ב-5 הקידוחים הנותרים התאפשר רק הודות למתקני טיהור מים, אשר סילקו מהם מזהמים שנוכחותם הייתה ידועה.
- משרד הבריאות אישר להשתמש במים אלו לצרכי מי שתייה והם אכן סופקו לתושבי רמת השרון במשך שנים.

תוצאות הסקר הסביבתי - 2005

- בשנת 2005, בעקבות תביעה ייצוגית סביבתית של תושבי רמת השרון, התבצע סקר סביבתי באזור. בסקר התברר כי הקידוחים מזוהמים בריכוזים גבוהים של חומר נוסף שלא היה ידוע על נוכחותו ואשר מקורו במפעל תע"ש: פרכלוראט (דלק טילים). חומר זה לא נכלל בתקנות בריאות העם (איכותם התברואית של מי-שתיה), תשל"ד-1974 ולא נבדקה רמתו במי השתייה.
- פרכלוראט מתאפיין בשאריות סביבתיות של עשרות שנים, כולל במי תהום. נוכחות חומר זה במי השתייה לטווח ארוך עלולה לגרום נזק לבריאות, בעיקר בנשים הרות, עוברים וחולים. הנזק העיקרי שעלול להיגרם הוא פגיעה בתפקוד בלוטת התריס.
- בהמלצת משרד הבריאות אספקת מי השתייה המזוהמים נפסקה ועיריית רמת השרון גם הגישה תביעה לפיצוי בגין הפסדיה ממכירת מים.

התכנית לשיקום מי התהום שזוהמו ע"י תע"ש

■ תכנית רשות המים לשיקום מי התהום שזוהמו על ידי תע"ש באזור רמת השרון וצפון תל אביב כוללת שני מרכיבי הפקה:

- הפקה היקפית – חידוש ההפקה בקידוחי רמת השרון ותל אביב שנסגרו עקב זיהום תע"ש;
- הפקה במוקד הזיהום – באמצעות 6 קידוחים ייעודיים.

החלופות המועדפות לשילוב מי הקידוחים שיופקו במסגרת תכנית השיקום במערכות אספקת המים:

- ניתוב מי הקידוחים להזרמה בנחל הירקון או כתחליף להשקיה חקלאית באזור מעיינות הירקון ודרומה.
- ניתוב לכיוון מאגר מט"ש רמת השרון והעברה צפונה לניצול במפעלי השבה.
- העברת המים מקידוחי רמת השרון ותל אביב למערכות אספקת מים שפירים.

– השאלה הרגולטורית: לאור עקרון הזהירות המונעת והמידע המצוי בידינו מהי החלופה הראויה ?